

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

VI TRIMESTRE

Dins Espanya: una pesseta.
Fora d'Espanya: dues pessetes.

Redacció i Administració

General Barceló, —1.—2.ª

PALMA DE MALLORCA

LA AURORA

Surt cada dissapte per donar ventim i altres herbes an es qui s'ho guany

PUNTS DE SUSCRIPCIÓ

A Manacor: Ca-Mestre Antoni Fiol Ferrer, 5.—Ca-l'amo Andreu Alcover, Plaça del Palau, 2.

A Palma: Llibreria d'En Guasp, Morey, 6.—Taller d'encuadernacions d'En Francesc Ferrer, Sta. Eulària, 25.—Llibreria Ernest Frau, Brossa.—Llibreria d'Alomar i Fontdevila, Brossa.

Dietari de l'eixida d'enguany a França i a altres nacions

Dia 9 de juliol.

Amb el Prof. Crescini.

M'ha dit d'anar a veure ses coses notables de Padua, i li he dit que s'altra vegada que vaig venir, ja les vaig veure, de manera que només desitjava visitar sa Basilica de St. Antoni de Padua i llavó sa gran sala des

«Palazzo della Ragione»

antí palau de justícia, que sens dupte es una de ses sales més grans del món, i que s'altra vegada, no sé per que, no vaig anar a veure; i que fora d'això, m'estimava més conversar amb ell de coses de filologia que no anar a visitar monuments que ja havia vists.

A les-hores ell me proposa d'anar a veure tot d'una el Palazzo della Ragione, dinar i després anar a veure es cos de St. Antoni. Així hu hem fet. Li estrenyem cap an aquell Palazzo, que es un edifici grandios, des sigle XII i XII. Es baixos son uns pórtics immensos per mercats i ram de vendre, i ets alts son una sala de 83 metres (415 pams) de llarg, per 28 metres d'ample i 24 d'alt. Es paladar es de volta apuntada de fusta i ses parets totes pintades de mil figures de sants i alegories de s'administració de justícia, pero pintures de primera. Dins aqueixa grandiosa sala (no dic sala, per que en mallorquí un sala es una sala petita, com se diu un guinetó, un finestró, etc.) s'administrava justícia, a la visita de tothom. Aquesta gran sala té a cada costat llarg una galeria magnífica, tota decorada de pintures i escultures, amplíssima, amb unes escalonades sumptuoses per pujar i devallar. Vos assegure que es una cosa de veure de tot.

Amb això ja s'era fet mig dia i el Prof. Crescini me'n ha menat a dinar, conversa qui conversa de filologia, de Catalunya, d'Espanya, d'Italia. Resulta que el Prof. Crescini es una persona molt relligiosa i un entusiasta d'Italia. Tots es professors que fins ara he vists, d'Universidats i de gimnasís (Institut de 2ª Ensenyança) son així, gracies a Deu. Aquí se veu que es sentiment patriòtic es molt viu entre ses persones doctes, i que hi predomina s'optimisme: están plens d'esperances i de coratge, que es sa gran cosa per una nació anar endevant. De manera que a Italia hi ha es meteix optimisme que se troba a Inglaterra, a Bélgica, a Alemania, a Suïssa, i que no's troba gaire dins França i casi gens dins Espanya, per sa nostra desgracia.

Sa Basilica de St. Antoni.

St. Antoni se morí aquí l'any 1231; i, per guardar es seu cos és que feren aqueixa magnífica basilica de tres naus de cinc trasts, començada l'any 1232 i acabada l'any 1424, d'estil entre romànic i ogival; tira 115 metres de llarg per 55 d'ample an es creuer, i sa cúpula major (n'hi ha set de cúpules) se'n puja fins a 38 metres. Es d'un efecte grandios i imponent, i es presbiteri i es dos braços des creuer (un es sa capella de St. Felii i s'altra es sepulcre de St. Antoni) son una meravella de decoració, i ses sis capelles absidals de sa nau que volta per darrera l'altar major, serán rambé un prodigi a's dia que estiguen acabades de decorar; lo que ja hi ha fet es, una cosa deliciosíssima. An es presbiteri i a s'abside també hi enllesteixen sa decoració, que será una cosa d'allò des cap demunt. I que en direm de sa capella de St. Fe-

liu? Es del sigle XIV i tota pintada al fresc des grans pintors de Verona Altichieri i d'Avanzo, que feren una obra mestra.

Però encara se'n du la pauma sa capella de St. Antoni, des sigle XVI, grandiosa, tota esculturada i daurada i policromada meravellosament, amb baixos relleus, per tot lo redó, de sa vida i des milacres des gran Sant franciscó. Es seu cos está dins una caixa de marbre, tota obratjada d'un gust gentilíssim, dalt i magnífic socle, tot esculturat també i que s'alça part demunt s'altar, aont pugem a tocar amb sa má sa caixa que guarda aquell cos sant: i está sempre ple de gent que hi fan oració tocant amb una má sa pedra des sepulcre. Es una cosa imponent de tot.

Cuiden aquesta Basilica frares franciscans, que hi tenen un parei de claustrés. Devora sa gran plaça de devant la Basilica hi ha dos Museus de pintures: un que's diu Scuola del Santo, tot pintures sobre sa vida i miracles de St. Antoni, i s'altre tot de pintures de grans mestres italians.

Una gran institució des Jesuïtes i altres herbes.

Travessant carrers, el Prof. Crescini m'ha mostrat un edifici colossal i sumptuos: m'ha dit que era un Pensionat que hi han fet es Jesuïtes per estudiants de sa Universitat. Es lo més notable que hi ha dins Padua i a molts d'altres llocs que son més que Padua.

Amb això hem trobat que mos convenia prendre redós devall teulada per alliberar-mos d'aquell soleiás que queia p'es carrers i places de Padua, i mos ne som anats a ca'l Dr. Crescini, aont m'han donat un sopar de primera i sa seua senyora m'ha obsequiat fora mida.

Conversant conversant des nostros estudis i aficions llingüístiques, se son fetes les vuit, i m'he hagut de despedir del Prof. Crescini de sa seua senyora, donant-los mil gracies de tant i tant com han fet per mi, i de sa gran estimació que m'han demostrada, tractant-me com si fos jo un amic veí de la casa. Den los ho pagui així com jo los ho agraece amb tota sa meua ànima.

A-les-hores li he estret cap a s'hostal, i ja jeure demà gent! que bon jornal m'espera demà dematí. Bona nit que Deu mos do! Amè!

Ara veig que he deixada una cosa, i la vui consignar. Després de veure sa Basilica de St. Antoni, el Dr. Crescini m'ha menat a veure sa grandiosa església abadal de Sta. Justina, de la primeria des sigle XVI, grega-romana, de tres naus de cinc trasts i capelles amb creuer i cúpula. Es s'església més gran de Padua i una de ses més majestuosas que he vistes de s'estil grec-romà. Se veu lo que dona de sí aquest estil en mans d'un arquitecte de molt de suc de cervell. Sols una orde relligiosa tan pol'ent com sa Benedictina poria emprendre i dur a terme una obra tan colossal com aqueixa església.

I prou per avui.

Dia 10 de juliol.

Cap a Ferrara.—Descuberta dins aqueixa ciutat.

Me som aixecat de bona hora, li estrenc cap a sa Basilica de St. Antoni per dir-hi missa, es frares m'admeten i la hi dic, torn visitar es cos d'aquell gran Sant, m'espitx a s'hostal, aont agaf ses maletes, i de d'allà cap a sa estació. Trop un tren a punt, que aviat es partit cap a Ferrara aont

som devallat per veure aqueixa antiga capital des ducat d'aquell nom, que posseïren tants de sigles es prínceps de Este, fins que s'acabá an es sigle XVI tal nissaga de prínceps sobirans de Ferrara. Ara aqueixa ciutat només té 32000 habitants i una partida de palaus buits, vui dir, que fa sigles que no serveixen per lo que los feren. Sa primeria des sigle XVI comptava cent mil habitants i sa Cort des seus Ducs era una de ses més brillants de l'Europa i hi caplevaven poetes tan extraordinaris com Ariosto i Tasso. A moltes ciutats les ne pren així, que tenen aquestes pujades i devallades, aqueis alts i baixos: així va el món.—No importa trescar-hi gaire per dins Ferrara per convencer-se de que per temps es estada una gran ciutat; se coneix p'ets edificis monumentals que s'hi conserven i per s'amplaria i bona petja des carrers.

Jo només he vist lo principal de Ferrara per que hi som arribats a les nou i en som fuit a les dues; així es que he hagut de trompitar fort per sortir-ne amb la meua.

Lo primer que troben, en entrar a la ciutat, devallant del tren, es un castell quadrat, rodad de vall ple d'aigo. Omplir d'aigo es vall d'un castell era un sistema de defensa que s'usava abans d'haverhi ses armes de foc, i se conserva a Ferrara com un record històric, i s'hi conserva sobre tot per que tenen aigo a voler, corrent, i la hi fan anar per un canal. Això era es castell d'ets antics Ducs de Ferrara, i ara serveix de Prefectura o Govern Civil.

¡Pobre P. Savonarola!

Passat es castell, troben una plaça, aont es revolucionaris italians alçaren un monument an aquell gran predicador, de l'Orde Dominicana, Fr. Jeroni Savonarola, nat aquí, a Ferrara, l'any 1452 i penjat i cremat l'any 1498 a Florencia. ¿Que tenia que veure el P. Savonarola amb ses revolucionaris moderns d'Italia i de fora d'Italia, que tant i tant el retreuen i l'alaben? Tal volta professava el P. Savonarola ses doctrines endimoniades d'aqueis revolucionaris? ¿Tal volta era cap renegat de sa fe cristiana? No era res d'això: era un des predicadors més notables que hi ha haguts mai, que començá, per esser un apòstol com St. Vicent Ferrer i St. Bernadí de Sena i que llavó tengué una partida de males hores que el dugueren a esser un rebel·lió a s'Autoritat Suprema de l'Església Catòlica. Amb ses seus sermons meravellosos va promoure dins Florencia un gran moviment de reforma espiritual, que tot d'una com que hagués de fer de Florencia un centre de vida evangèlica com s'en veien an es primers sigles de l'Església; pero llavó el dimoni hi bufá, i aquell moviment començá a prendre caràcter polític, i acabá per esser un partit polític en contraposició a un altre. El P. Savonarola, cap espiritual i temporal d'aquell moviment, i senyor efectiu de Florencia durant alguns anys, tengué sa desgracia de no veure que allò nojera es seu lloc, que estava fora de pollaguera, que s'Autoritat que exercia dins Florencia esqueia tant poc a sa seua missió apostòlica de predicador evangèlic com un parei de pistoles a un Sant-Cristo. Aquí el Papa com a Cap de l'Església el cridá a Roma per que s'hi presentés a donar compte de sa seua con-

ducta, i el P. Savonarola va fer es gran desbarat de no voldre-s'hi presentar, posant una partida d'excuses de mal pagador. El Papa, devant tal actitud rebel·lió acabá per excomunicar-lo com a contumaç. I a-les-hores el P. Savonarola, en lloc de sometre-se, com li pertocava, s'alçá contra el Papa, dient-ne la mala pessima, cridant tots es prínceps cristians per que reünissen un concili i destronassen el Papa per indigne de retgir l'Església. Tot això, naturalment, doná una gran força an es partit polític contrari del P. Savonarola, i un frere franciscó defía es gran predicador a sufrir sa prova des foc per veure qui era que defensava sa causa de Deu, si era el P. Savonarola o es seus contraris. Sa prova des foc havia de consistir en que encendrien a's mig d'una plaça una gran focateria, i el P. Savonarola i aquell franciscó s'hi tirarien dedins, i es qui no s'hi cremaria, seria que tendria raó, que defensaria sa causa de Deu. Per això partien des supòsit de que Deu no permetria que sa raó, sa veritat, sa justícia sortissen vençudes. Aquest frere franciscó posá el P. Savonarola amb un compromís gros, i acabá per acceptar tal prova, lo qual no havia d'haver fet mai. Arriba es dia senyalat, encenen sa focateria a's mig d'una gran plaça, i s'hi presenta es frere franciscó per tirar-se dins es foc. S'hi presenta també el P. Savonarola amb el Santíssim, i diu que ell se vol tirar dins es foc amb el Santíssim. Allò va escarrufar i aborronar la gent, i varen dir que en via neguna ho porien consentir, i a-les-hores esclatá una indignació general contra el P. Savonarola, atjada i ablamada p'es seus contraris polítics; es poble invadí es broncá dins es convent d'ont ell era Prior, el m'apleguen, el posen pres, se forma un tribunal de ciutadans de Florencia, i el condemnen a mort. El P. Savonarola, com se va veure comdamnat a mort sensa cap esperança de salvació se penedí de tot lo desbaratat que havia fet, demaná perdó an el Papa, i el Papa li enviá s'absolució de s'excomunió, el perdoná de tot; ara es seus contraris si que no'l perdonaren, sino que per mà des botxi el penjaren i cremaren es seu cos.

Això va esser en poques paraules el P. Savonarola, això va fer aquell homo extraordinari, nat per esser un gran apòstol i un gran sant. ¿Hi ha manera de defensar ni d'excusar lo que va fer contra el Papa, sa conducta rebel·lió i contumaç contra el Papa? No, germanets meus, no es possible defensar ni excusar una tal conducta. I es just això lo que jo reprou i condemn del P. Savonarola, just això.

Si an el P. Savonarola li poguesen llevar sa seua insubordinació, sa seua rebel·lió, sa seua contumació contra el Papa, el porien beatificar i canonicar en voler; era des llenyam d'ets apòstols i des grans sants; pero aqueixa insubordinació el va tudar, el deixá fora de combat. No vui dir que no se salvás, Deu me'n guart! Jo estic segur de que es an el cel; pero encara estic més segur de que mai per mai el beatificarán ni el conisarán.

Això que atura de que el canonisen es lo que es revolucionaris veuen amb ell per glorificar-lo i alçar-li monuments com aqueix que li alça-

ren a Ferrara i que li fa tan poc favor. Això que atura que el canònic es lo que va moure es protestants a presentar-lo com un precursor des protestantisme i per això posaren sa seua estatua an es monument que alçaren a Luter dins la ciutat de Worms.

Pero ¿tenia res que veure el P. Savonarola amb ses doctrines de Luter i demés caps-pares des protestantisme ni amb ses doctrines des revolucionaris moderns? No, i cent voltes no. Si el P. Savonarola s'alçà contra el Papa i va fer contra el Papa aquella partida d'atrocitats, va esser perquè, com va veure que el Papa el condemnava, se va cegar, va tenir una mala hora, i va fer lo que ell mai havia predicat ni defensat, lo que era contra tota sa seua vida i significació, lo que mai hauria fet, si no se fos trobat dins aquelles circumstancies, lo que mai hauria fet si no hagués tenguda sa flaqueza de deixar-se dur de sa maleida superbia en lloc de seguir s'empenta salvadora de sa gràcia de Deu, que no manca mai a negú.

De manera que sa seua rebel·lió contra el Papa va esser momentària, circumstancial, passatgera, fora de tota sa seua manera de pensar i d'obrar de tota sa seua vida. Mai va esser contrari de s'Autoritat Pontificia, mai negà tal Autoritat; va esser contrari des qui exercia aquella Autoritat, va combatre aquell que l'exercia, creent i pretenguent que no l'exercia bé, que era indigne d'exercir-la, que pertocava desposseir-lo de tal Autoritat. I com ell, el P. Savonarola, no tenia autoritat per fer res d'això, com ell no tenia cap dret ni cap veu per judicar ni condemnar sa conducta del Papa, foy quina fos sa conducta del Papa, — fent lo que va fer, de fet s'alçà contra s'Autoritat del Papa, de fet combaté públicament s'Autoritat Suprema de l'Esglesia i excitá es prínceps cristians a alçar-se contra ella; i va fer tot això perquè ho va fer contra es qui llavó exercia dins l'Esglesia de Deu s'Autoritat Suprema, el Papa Aleixandre VI, i ho va fer en quant Aleixandre VI exercia aquella Autoritat Suprema, cridant-lo a Roma a donar compte de sa seua conducta.

Tot això m'es vengut an es cap com he vist a's mig d'aquella plaça de Ferrara es monument que's revolucionaris italians, inimitics de Deu, de l'Esglesia i des Frares, alçaren an el P. Savonarola, i per això he exclamat: — ¡Pobre P. Savonarola! ¡aqueix monument es una afronta per ell, una taca, una ignominia per sa seua memoria! ¡Pobre capellá i pobre frare an-e qui es revolucionaris, inimitics de Deu, de l'Esglesia i des Frares, alcen monuments i fan festes. ¡Mala senya! ¡mala senya!

La Seu i altres esglesies.—Cap a Bolonia.

De sa plaça aont hi ha es monument del P. Savonarola, m'esquitx a la Seu que es allà prop. Té una gran plaça davant, i això dona gran relleu a sa fatxada. Aquesta Seu es romànica per defora i grega-romana per dedins. Es defores romànica son una cosa magnífica de decoració, d'un estil puríssim; i per dedins, que hi ha tres naus amb creuer i cúpula, es tot esculturat i policromat i de gran magnificència. Es retauls de ses capelles, tots barrocs, son de marbre elegantíssims. ¡Vaja si sabien aont tenien sa man dreta es qui les dibuixaren i les feren! Lo que també crida fort s'atenció son ses pintures que hi ha de sants i misteris an es retauls i per ses parets, obres de diferents pintors de Ferrara des bon temps de sa pintura italiana. Aqueixa catedral vé a esser un museu de s'Escola ferraresa. — Es campanar de la Seu es també romànic i d'una gentilesa molt senyoriola. — A sa meteixa plaça de la Seu

s'alça s'antic *Palazzo della Ragione*, sever, agradós i que encara serveix de palau de Justícia.

Voltant carrers i carrers, surt a l'esglesia de St. Francesc, d'estil de basilica romana de tres naus, espaiosa, pero un poc magre de decoració. D'aquí pec a s'altre cap de ciutat, aont se troba es *Palazzo dei Diamanti*, un magnífic casal des sigle XVI aont se guarda una preciosa collecció de pintures de s'Escola de Ferrara, que tengué per caporals es mestres Dosso Dossi, Benvenuto Tisi i Garófalo. Hi ha una partida d'obres notabilíssimes. — No gaire lluny d'aquí se conserva sa casa d'*Ariosto*, avui propietat de la ciutat, i a l'hospital de Sta. Ana mostren sa cel·la aont hagueren de tancar s'altre gran poeta Tasso, quant anava desbaratat des cap, perjui que sefreixen devengades es grans poetes.

Amb això s'erren fetes les dotze; m'atur a un restaurant, din, i a les dues i busques prenc un tren, i cap a Bolonia manca gent! aont som arribats devers les tres des cap-vespre; i lo primer que he fet, es estat prendre redós a un hostal.

Lo de s'Unidat Italiana.

Quant un entra dins Italia i hi tresta set o vuit dies se troba amb un fet ben digne de meditar-hi i de tenir-lo molt en compte: aquest fet es que negú o casi negú se recorda de s'antic estat de coses, voi dir, de com Italia se componia d'una partida d'Estats independents. I se troba ademés que a totes o a casi totes ses ciutats un poc importants hi ha es seus monuments an es caporals de sa formació des'Unidat Italiana: Victor Manuel, Cavour, Garibaldi. A Espanya totes ses persones de sentiments religiosos, que son s'immensa majoria de sa nació, miram de mal tals personatges i no els-e tenim gens la pia. Per això mos fa una impressió dolenta ferm, al manco a mi, trobar dins ses ciutats italianes indefectiblement monuments, alguns magnífics, a tals personatges. Aqueix monuments ¿tenen sa reprovació o s'aprovació de s'opinió pública d'Italia? Trescant per Italia ¿se sent cap protesta de negú contra tals monuments? Jo no n'he sentida cap: i diré més: per lo que jo he pogut observar, s'opinió pública els es més tost favorable que contraria o indiferent. Per lo que jo he pogut observar, sa gent, no ja es revolucionaris, sino sa gent d'esglesia fins i tot, s'hi troben bé amb s'unidat italiana. Això es parlant en plata, sensa desfressar gens sa realitat.

Parlant amb un capellá, amic meu, que fa anys que es a Italia (no es italiá), li vaig demanar que me deia des problema de s'unidat d'Italia, i me va dir: — Ja no es cap problema de teulades en avall, perquè ets italians ja el donen per resolt: volen s'unidat a totes passades. En quant a sa situació de la Santa Seu, veurem la Divina Providencia lo que disposará. Per ara no se veu cap possibilitat de que ets homos hi puguen posar remei; sols Deu n'hi pot posar, i hi ha que tenir fe en Deu.

Com he estat llest de ses feines d'ocupar sa cambra a la fonda i demés carroportal, som arribat fins a la Seu, i he trobat tancat, pero top un capellá d'aquí, l'escomet sobre la Seu i es clero que hi ha. Es estat amabilíssim, m'ha respost a tot, i llavó li moc sobre això de sa situació de l'Esglesia i des clero davant s'Estat Italiá, i m'ha dit que seguia essent una situació violenta i que un no hi veia sortida bona per ara, i fins m'ha dit que justament allà ont eren ets Estats Pontificis, com Bolonia, Ferrara, Romanya i demés regions, la gent ho ha pres molt tort que la Santa Seu no admeti s'Unidat Italiana, i per venjar-se'n, molts son republicans i revolucionaris i anticlericals. De manera que an aqueixes regions es de tot

Italia, allà ont l'Esglesia té més males hores. Sobre tot, Deu mos do paciència i només, i acursi a la Santa Seu i a l'Esglesia en general els dies d'amargura. Amèn.

He deixat aquell bon capellá bolonyes i me'n som tornat a s'hostal; he sopat i me'n som anat a jeure. I fins demà demati, si Deu ho vol i Maria.

Dia 11 de juliol.

Uiada general a Bolonia.—El Profesor Zanardelli.

Bolonia es una de ses grans ciutats d'Italia, capital de sa regió que se diu Emilia, i conta uns 130.000 habitants: formava part, com Ferrara, d'ets Estats Pontificis. Dins es *Dietari* de 1902 ja vaig descriure aqueixa ciutat, donant una relació des seus principals monuments, com son esglesies, museus, edificis públics, etc. etc. Llavó no l'havia vista mai a Bolonia i per això a-les-hores vaig contar tot lo que hi havia vist. Aquesta vegada no som vengut a Bolonia per veure Bolonia, sino el Prof. Zanardelli i el Prof. Lavorini; i just he feta una escapada per veure ses magnífiques esglesies de St. Petroni i St. Domingo per s'interés extraordinari que tenen tant una com s'altra.

Lo que ha donada més fama a Bolonia es estada sa seua Universitat, una des més antigues del mon, famosíssima ja durant s'Edat-Mitja per s'ensenyança des dret Canònic i des Dret Civil: aquí acudien estudiants de tot lo mon per estudiar-hi aqueixes dues grans ciències. Encara s'hi conserva s'Universitat, si bé molt diferent d'així com era a s'Edat-Mitja.

Es meus bons amics es Prof. Zanardelli i es Prof. Lavorini ensenyen a diferents *Ginnasis*, i es según també ensenya a l'Universitat.

M'espitx tot d'una a ca'l Prof. Zanardelli, que, per carta que m'enviá a Zurich, m'havia convidat a dinar amb ell avui; no ens érem vists mai, i sols per cartes ens coneixiem. He trobada la casa, puig an es pis seu, toc a sa porta, m'obrin, i me trob un senyor un poc més veí que jo, amabilíssim, respectabilíssim. Era el Professor Zanardelli. ¡Quina topada més coral!

Bé hem xalat tots dos conversa qui conversa de filologia romànica i de la llengua catalana, que el Prof. Zanardelli coneix prou bé, fins an es punt que fa una vintena d'anys ja en publicá un estudi ben espinzellat, que jo no coneixia, i me'n ha fet present, i més envant en donaré compte si Deu ho vol demunt es *Bolleti des Diccionari*.

El Prof. Zanardelli aquest estiu passat tengué sa desgracia de que sa seua senyora se morí, i era una senyora de molt de suc de cervell, molt instruïda, que aidava molt an es seu senyor en tots ets estudis que ell feia. Per aquest motiu i per lo bona senyora que era, li ha deixada un anyorança fora mida. No es extrany que dins sa nostra conversa hi haja hagut un bon capítol sobre tal punt.

El Prof. Zanardelli se passá devers dasset anys a Bèlgica, ensenyant a centres d'ensenyança superior; i per qüestió de salut hagué de tornar a Italia, ocupant càtedres de *Ginnasis* de diferents regions fins que se fixá a Bolonia com a filòleg el Prof. Zanardelli s'es distingit per sos estudis sobre es dialectes vius, sobre sa llengua viva de ses diterents comarques de l'Emilia; per això sos estudis tenen aqueix mérit, que son ecos de cosa viva, vista, ensumada i ensaborida directament de sa boca des poble.

No vos die res si ses hores mos son passades depressa, conversant d'aquestes coses. Justament no hem pogut aglapir

El Prof. Lavorini

fins molt tart, perquè ha tenguts exámens tot lo sant dia. A la fi l'hem

pogut aplegar a ca-seua, i hem feta una conversada orba sobre filologia i literatura romanista. Es fort del Prof. Lavorini es sa literatura, i vos assegure que es un gust sentir-lo descapdellar.

Un y altre professor m'han fet contar com estan ses coses des reneixament catalá, aixó es, es moviment literari i filològic. Jo els ho explicat tant bé i tan ver com he sabut, i també els he dita sa part política de sa reneixença catalana, tota vegada que sa política completa i anima sa literatura i sa filologia en quant dona medis an aquestes per estendre-se i arrelar i dominar, que es lo que convé per consolidar i assegurar qualsevol moviment nacional com ho és es catalanisme.

Ja era tart ferm, i he hagut de prendre comiat d'aquells dos professors, donant-los mil gracies de tantes d'atencions com m'han tengudes i de tant com m'han distingit i honorat.

Esglesies de St. Domingo i St. Petroni.

Ja he dit que he feta una escapada an aquestes dues grans esglesies per sa seva gran importància. A l'esglesia de St. Domingo se guarda es cos d'aqueix gran Patriarca des'Orde Dominicana, una de ses Ordes Religioses més il·lustres i glorioses de l'Esglesia de Deu, gloria altíssima de sa nostra Espanya per esser estat espanyol aqueix gran sant. Es una esglesia aqueixa grandiosa i decorada amb gran magnificència, sobre tot es sepulcre des gran Fundador, d'alabastre, ple de baixos relleus meravellosos, tot un tresor d'art, que corresponia an es tresor inefable de religió que és es cos meteix de St. Domingo. Cuida aquesta esglesia una venerable Comunitat de Pares Dominics, com es natural.

En quant a St. Petroni és es Patró de Bolonia, i es bolonyesos li volgueren fer una esglesia que anava a má d'esser sa més gran del mon, tota vegada que amb ses tres naus ja es una de ses esglesies mes grans de tota la cristiandat. Es d'estil ogival italiá, i hi ha una partida de capelles decorades esplendíssimament. Just aqueixes capelles ja bastarien per fer famosíssima s'esglesia de St. Petroni. Aquí el Papa Clement VII coroná Emperador es nostre Carles V, l'any 1530.

Ja feia fosca negra quant me som entregat a s'hostal. He sopat, i me'n som anat a jeure. I per lo meteix fins demà demati, si Deu ho vol i Maria.

Dia 12 de juliol

Cap a Florencia.—Ses pintures de Fra Angelica. Ses portes des Baptisteri.—La Seu.

A les sis i minuts he agafat es tren, i ¡cap a Florencia s'ha dit! Hem travessats els Apenins, sa famosa serra de muntanyes que s'estenen de devers Génova fins an ets Abruzzi, més enllá de Roma. Ets Apenins son soberes i pelats a moltes de bandes, amb penyalars i barrancs esglaiadors. N'hem travessats una partida que n'hi ha de foradats per deixar pas an es tren. Ha durat prop de dues hores aquest batre. A la fi en som sortits, i al punt som estats a Florencia a les deu i quart.

D'ns es pla des meu viatge hi havia maretat tot un dia per Florencia, perquè comptava veure-hi el Prof. Merlo; pero, com ja mos vérem a Lugano i ell a Florencia fa setmanes que hi ha acabades ses feines i per això no hi es, jo no n'hi tenia tampoc de feines; i per tal motiu sols m'hi he volgut aturar per pegar un aguait a s'aplec meravellos de pintures de Fra Angelice, a ses portes de bronzo des baptisteri de St. Juan i llavó a la Seu, tres obres que elles totes soles valen una visita a Florencia.

Florença es s'antiga capital de sa República primer i després Senyoria des meteix nom, i més tart Granducat de Toscana, fus finalment dins això que li diuen *Reine d'Italia*. Es una de ses grans ciutats d'Italia, compta 152000 habitants, i es molt més, incomparablement més important p'és sens fi d'obres d'art que inclou que no p'és deshabitants. No es gens duptós que, en no esser Roma, cap ciutat d'Italia li guanya ni li arriba d'un bon tros a tenir grans monuments de totes ses belles arts.

Jo aquí no n'he de fer sa relació perque ja la vaig fer demunt es *Dietari* de 1907 i no es cosa d'ara tornar-ho retreure. Sols diré que ses pintures de Fra Angélico, domini des sigle XV, totes religioses i fetes amb suc de cervell, pinzells i colors manllevats an els àngels del cel; i ses portes des famós *Baptisteri*, això es, tres jocs de portes de bronzo, dos obra de En Llorens Ghiberti i s'altre de N'Andreu Pisano, tot baixos relleus des Vel i des Nou Testament amb centenars de figuretes prodigiosament obrades i que En Miquel Angen deia que servirien per *Portes del Cel*; i llavò la *Seu de Sta. Maria de la flor*, començada an el sigle XIII continuada an es XIV, i acabada sa, fatxada an es XIX, ogival a l'italiana, tota forrada de marbres de diferents colors per defora, tan grandiosa que fa 169 metres de llarg per, 104 d'ample an es creuer, amb una cúpula immensa que se'n puja 91 metres per amunt i sa llenterna 107 metres;—idò aqueis tres monuments: ses pintures de Fra Angélico, ses portes des *Baptisteri* i llavò la *Seu*, si molt m'agradaren i m'entusiasaren l'any 1907 quant les vaig veure per primera vegada, més m'han impressionat i entusiasmat ara, si bé ho he hagut de mirar més depressa; perque, per poder arribar anit a Assis, m'és estat forçós prendre un tren de la una i tres quarts.

Me'n he duita una soleiada feresta. Vos assegure que hi té mals arrambatges es sol an aqueixa ciutat entre les deu i la una un dia clar de juliol, com era avui. Si aquells monuments artístics que volia veure, no fossen estats cosa tan grossa i no vista a'altra banda del mon, me'n seria afuixat per no haver de rebre ses moixonies d'aqueix solei florentí.

Una casualitat.

Demunt es *Dietari* de 1907 vaig dir que viatjant un per Italia i per Espanya li succeïen... casualitats, això es, coses desagradables que casualment s'esdevenen per descuit o distracció o poca alaxa de qualcú, que no hu fa per mal, pero hu fa i un se'n du s'esmorçada sensa inculpar-hi res. Alguns amics meus d'Italia se sentiren de que digués això demunt aquell *Dietari*, i més perque deia que a Alemanya no'n succeïen de casualitats d'aquestes, o al manco a mi no me'n havia succeïda cap en tres mesos i mig de viatjar-hi, i a Italia me'n havien succeïdes una parida just en quinze dies de capllevar-hi. Aquesta vegada la cosa com que s'hagués composta, semblava que eran tots es servicis públics com que hi hagués més orde, i no me'n succeïa casi cap de casualitat desagradable. Pero avui, com son arribat a s'estació, devers les dotze i mitja, cansat i mort d'aquella soleiada, me'n vaig a treure es bagatge des depòsit, le hi trec; i llavò cap a mostrar es meu *billet circular* a s'oficina corresponent de s'estació! Demán aont es, m'ho diuen, m'hi present, i la trob tancada. M'acost a un empleat d'una oficina veïnada i demán com era que aquella era tancada, i m'ha dit que tocás fort, i que sortirien; ho faç així, i a la fi guaita un, li mostr es *billet* i me diu: *L'impiegato non c'è!* (S'empleiat no hi es! veniu d'aquí una mitja horetal)

Que a una estació de poc moviment ses oficines estiguen ubertes només a certes hores se comprèn perque sols hi ha que fer a certes hores. Pero a una ciutat de 152.000 ànimes i de tant de moviment com Florença, ses oficines de s'estació principal des ferro-carrils pertoca estar ubertes sempre. Jo lo que puc dir, que no les ha trobades tancades mai a ses ciutats que he visitades de França, Inglaterra, Belgica, Alemanya, Suïssa i Austria, moltes d'elles més petites que Florença. No record que mai m'hagen donades ses portes p'ets uis dient-me: —S'empleiat no hi es.

Tal volta qualcú dirá:—Això no té importancia; no es més que sa casualitat de que justament avui no hi era, cosa que també deu succeir qualque pic an aqueixes altres nacions.

Jo no vos diré lo que hi pot succeir o no hi pot succeir; lo que vos dic que a mi mai m'ha succeït res d'això an aqueilles nacions.

Devant aquella feta de tal *impiegato* ¿que hi havia que fer? ¿Anar a reclamar an el *Capo Stazione*? He cregut que m'convenia més anar a dinar an es *restaurant* de s'estació. Ho he fet així, i després torn a veure si aquell *impiegato* la havia comparat. L'he trobat, li mostr es *billet*, m'hi fa se marca, i me'n vaig an es *pujador* (andèn) per porer pujar an es irent tot d'una que arribaria.

Un capall polac.—L'Esglesia a la Polònia Russa.

Entre sa partida de viatgers que esperaven... el sant *adveniment* afín un capellá; m'hi acost, l'escomet, i es estat de la Polònia russa. Li he demanat com estaven ses coses de l'Esglesia per allà, i ha dit que es Govern Rusles mena tan estrets: tant que un capellá catòlic, per exercir es Ministeris divins (dir missa, predicar, confessar i fer ets altres sacraments), necessita s'aprovació i es permís des Govern; i no sols això sino que están privats d'admetre cap rus cismàtic que se convertesca, com també están privats d'atacar i d'impugnar ets errors des cismàtics, ets errors teològics que constituïxen es cisma, això es, sa negació de s'Autoridat Suprema del Papa demunt tota l'Esglesia. I es capellá que predic contra tals errors, román privat d'exercir cap Ministeri Sagrat dins tot s'Imperi Rus i té que haver-se'n d'anar des país perque no le hi deixen estar pus.

M'ha demanat aqueix capellá si a Espanya hi ha molts d'heretges, i li he dit que a Espanya no hi ha més que catòlics, un raig d'indiferents i un altre raig de renegats o apòstates, que no tenen cap religió. Ell ha dit que a Rússia no s'atmet això de no tenir cap religió, de manera que s'Estat exigeix que se tenga una religió o s'altra, que sien *ortodoxes* que diuen ells (cismàtics) o catòlics o protestants. An es qui no son res en religió, les tracten com a *nihilistes*, com a revolucionaris, i els apliquen la llei com a revolucionaris.

Amb, això s'és entregat es tren, i aquell capellá polac se'n es anat a prendre lloc, i no l'he vist pus.

Una inglesa destravada.

Puig a un wagó, mir an-e quin departament m'aficaré, ho trob tot ple, fins que n'afin un que només hi havia una senyora jova molt empiulada i distingida, enrevoltada de maletes i embalums, que ocupava tot es departament fora un recó, i an aquell recó m'afic jo. Al punt se presenta un tenral, primetxol, ros, com un pi, i ja es partit a parlar en anglés amb aqueixa tenrala sobre viatges que pensaven fer. Aquell se'n es anat, es partit es tren, aquella ha posat en orde tot aquell maletum i boliquim, ha tret un coixí, el posa a un cap de s'otomana que ella ocupava, se treu llavò una petaca de plata, agafa un xigarret, encén un misto, pega foc i venguen

bones xuclades, i ja l'hem tenguda agudota tan llarga com era, i allà fuma qui fuma sa més descansada del mon, demunt s'otomana.

Se veia que no li pesava gaire una dissort que jo diria que tengué com se comprà es vestit que duia, que tanmeteix li curtetjava massa tant de dalt com de baix, resultant que amb tot i esser d'estiu anava un poc massa destapada. Jo diria que va esser que un dia per mala sort degué veure a qualque botiga aqueixa roba, s'hi degué embriuar, li degueren fer avinent que es tros que'n romanía no bastava per sa seua grandaria, i ella se'n degué aconortar d'anar curta.

Anau a fer es comptes voltros a donones en materia de vestits ni d'altres coses. *Et voilà tout!* que dirien es francesos.

Jo he feta sa meua via allà ont tenia es tai de sa feina, pero dins poc temps se presenten dos senyors d'una corantena d'anys; han escomesa en italiá aquella revelera, que els ha contestat també amb italiá sensa trampoletjar-hi gens; s'ha tornada treure sa petaca, ha oferits xigarrets an aquells, que n'han pres un per hom i ella també se'n ha posat un altre a sa boca, han encés un misto, han calat foc, i bones xuclades tots tres i embu'a qui embu'a fil com a cotorres. Se veu que aqueixa inglesa no pateix gens d'arrufada, sino de tot lo contrari.

Amb això arribam a Terántola, aont, per anar-me'n a Assis, som devallat d'aquell tren que anava a Roma, i no sé si aquella mandragolina i aquells dos pinsans encara deuen fumar i embuiar fil o que. Sobre tot, Deu els assistesca allà ont son i doni

a tal *aucella* més sort, una altra vegada que s'haja de comprar un vestit, de trobar botigues aont se roba no curtetgi tant i no haja d'anar així com no està bé que vagen ses persones per esser persones i no pareixer una altra cosa que no dic.

Arribada a Assis.

Prenim a Terántola es tren d'Assis, i hi som arribats després de dues o tres hores de córrer per plans i collars entre muntanyes. Havia mirat an en Bädeker quina fonda d'Assis me convenia més; i, com surt de s'estació, hi ha hagut sis o set carretelles, armant-me un escándol de crits es carretellers; perque cada un volia que jo pujás a sa seua carretella. Jo sensa desmandar-me un punt de sa meua calma, pos ses maletes en terra, me trec es llibre per dir es nom de sa fonda que volia, i aquells estornells de carretellers se posen a dir: *A desso guarda il libro!* (Ara mira es llibre!). He dit es nom de sa fonda, sa carretella de sa fonda s'es acostada, fent es carreteller grans estabexos d'alegria i ets altres fent-hi comentaris, i ja som estats partits cap a la ciutat d'Assis, devers deu minuts lluny de s'estació i encastellada demunt un serralt ben aspre.

He contat això des carretellers d'Assis com una nota de color de lo que son ets italians, ja que lo que han fet aqueis carretellers d'Assis, ho fan poc a poc llà es de totes ses altres ciutats d'Italia. Ets italians, sobre tot sa gent es poble, son una gent alegre, renovera, esqueinadora, que se'n riurien d'un mort, pero bona gent a's mig de tot.

ANTONI M.ª ALCOVER pre.

DE TOTES ERBES

En Toni Garriguel'lo¹

Això era i no era una mare que tenia un xinxer d'al·lots que no la deixaven viure perque sempre en tenia quatre o cinc de penjats an es gonellons, un que li demanava una cosa i s'altra s'altra.

N'arribá a estar tan cansada i enutjada que un dia acaba sa paciència, i se posa a matar al·lots, i en va matar fins que en va veure.

Només se'n salvá un que s'amagá ben amagat darrera sa pella, i aquest nomia Toni Garriguel'lo.

Pero succeí que, com hagué d'enviar es dinar an es seu homo, que feia feina an es camp, no tengué qui enviar-hi perque havia morts tots ets al·lots que tenia.

—Bona l'he fetal s'exclama aquella dona. I ara ¿com enviaré es dinar an aquell? Així meteix he fet llarg! ¿En 'gués deixat un de viu d'aquells bigarnius mala-vid'os, ara me poria dur es dinar an aquell! ¿Si que me sab greu haver-los escabexats a tots!

Aquí En Toni Garriguel'lo treu es caparrí de darrera sa pella, i diu tot xelest:

—No passeu ansia d'això, ma mare, que encara me teniu a mí.

—¿Oh! diu sa mare ¿es ver que m'és passat per maia tu! ¿I com no t'he mort?

—¿Com m'havieu de matar, diu En Toni Garriguel'lo, si me som amagat darrera aqueixa pella?

—Si que n'estic ben contenta! diu sa mare, de no haver te mort, No res de valla, i ¡jas es dinar! Du'l a ton pare, que es a tal punt. Abans d'arribar-hi, trobarás un hort de taronges ¡Alerta a acostar-t'hi a tocar cap taronja!

—No res idò, diu En Toni Garriguel'lo, ara meteix m'hi esquitx.

Agafa sa barxeta² i ja es partit de d'allà cap aont son pare feia feina.

(1) La me contaren N'Antonina Sansó *Polla* de Manacor al cel sia ella, i D.ª Catalina Font i Oliver, de Campanet. A Manacor li donen es nom de *En Toncelos*.

(2) Un senaió o corbella de paumes, més estret de sa boca que des cul, amb una tapa en forma d'esquena de barca.

Abans de arribar-hi troba s'hort de taronges, uns taronges disforjos, que s'esbrancaven de tantes de taronges com tenien penjades, unes taronges com es dos punys, que feien menjera.

En Toni Garriguel'lo comença a mirar-les-se; i tant les se mirá, i tantes ganes li vengueren de tastar aquelles taronges, que's va fer trons de lo que se mare li havia comanat, se'n entra dins aquell hort, s'aborda a un taronger i ¡hala a cuir taronges! I tantes com en cuia, ja hu poreu creure, les s'empassolava, pero amb-e quin gust!

Se'n tem es gigant que guardava aquell hort, i amb quatre llongos ja va esser an En Toni Garriguel'lo, i li posa ses mans demunt.

El paupa, el troba magrel'lo per angolir-lo-se, i diu:

—No res, el tancarem dins una bota li donarem manjar a voler; i, en estar ben grasset, el mos manjarem.

El du a sa seua dona, que nomia Mar galida-Aina, i li diu:

—Mira quin betzo que he trobat que mos robava ses taronges. Tanque'l dins una bota, dona-li manjar a voler; i, en estar gras, en feim un *gaudeamus*³.

Sa geganta no'n taia pus: posa En Toni Garriguel'lo dins sa bota; i allà li donaven manjar a voler, que no'l se poria acabar. I no es que ell fés gens es desmenjat ni morretjás res de lo que li amollaven, sino que s'ho empassolava tot, tant n'hi donaven.

I heu de creure i pensar que es meteix dia que l'havien posat dins sa bota, s'hi afica un ratolí aperduat. En Toni Garriguel'lo l'aplega, li taia sa coa, i la s'estoja i tira es ratolí defora.

Voltros per ventura direu:

—¿que dianxa havia de fer aquella coeta En Toni Garriguel'lo?

Idò ja hu veureu que en va fer.

Sa geganta cada quatre o cinc dies, com li havia amollat es manjar, li deia:

—Toni Garriguel'lo, treu es ditel'lo veiam si encara estás tan magrel'lo!

I en Toni Garriguel'lo, en lloc de treure es ditel'lo, treia p'és foradé de

(3) *Gaudeamus*, vega, dinada, menjada, bauxa.

sa bota sa coeta des ratolí, i sa geganta, com veia allò, s'exclamava:

—O que estàs de magrel'lo, Toni Garriguel'lo!

I allà i venga a donar-li més recapte per que engreixàs molt per porer-lo-se empassar en estar de bones carns, que era lo que volia sa geganta, que en tenia més ganes encara que no es gegant.

I des cap cinc o sis dies, sa geganta ja tornava sucant ets ais an En Toni Garriguel'lo, com li havia amollat es menjar dins sa bota, dient-li:

Toni Garriguel'lo, treu es ditel'lo! veiam si estàs tan magrel'lo o si has engreixat gens.

I En Toni Garriguel'lo zàs! tornava treure sa coeta de ratolí p'es foradí de sa bota, i sa geganta que s'exclamava:

—O que estàs de magrel'lo, Toni Garriguel'lo!

Aquella dona no se'n poria avenir de que en Toni Garriguel'lo engreixàs tan re-de-poc, i hu deia an es gegant!

—Ell aquest betzo de dins sa bota no engreixa gens! Li faç treure es dit desiara per veure si posa més popes, i me treu un dit com una coa de rata!

—No res, deia es gegant, tenguem un poc més de paciència! Dona-li menjar a voler, i ja veuràs si engreixarà!

I tant com engreixava En Toni Garriguel'lo dins sa bota, amb tant de recapte com li donaven i amb sa bona barra que ell tenia, que no feia mai roïssos ni deixava res per verd.

Arribà a estar tan gras, que no cabia en pell, com que hagués d'esquerdar; pero ell com sa geganta li deia:

—Toni Garriguel'lo, treu es ditel'lo! veiam si encara estàs tan magrel'lo! Ell treia sa coeta de rata; i sa geganta, com veia allò, s'exclamava:—O que estàs de magrel'lo, Toni Garriguel'lo!

I aquella dona i tota apurada! sense sebre que havia de fer per engreixar En Toni Garriguel'lo!

Però heu de creure i pensar i pensar i creure que un dia En Toni Garriguel'lo perd sa coeta de rata, i, quant sa geganta li tornà dir:

—Toni Garriguel'lo, treu es ditel'lo! veiam si encara estàs magrel'lo!

Es polissardo va haver de treure es dit, i el tenia tan gruixat que ja no poguè passar p'es foradí de sa bota.

—Però i per que no treus es ditel'lo, Toni Garriguel'lo? deia sa geganta,

—No passa p'es foradí diu sal'lotò.

—O que estic de contenta! diu sa geganta. A la fi has engreixat! Ja'm pensava que no engreixaries mai!

A's vespre com es gegant s'entregà a sopar, sa geganta li diu:

—En nom de Deu que En Toni Garriguel'lo ha arribat a engreixar! Avui com li he dit que tregués es ditet p'es foradí de sa bota, ja no l'ha pogut treure de tant que ha engreixat; ja no li passa p'es foradí.

—Bé mos val diu es gegant. No res idò, demà demà dematí el treu de sa bota, poses una gran caldera amb aigües demunt es fogons, i el fas bufar a ell an es foc; i, en bufar-hi, que estarà acalat, li etzibes amb sa trompa devers sa clotellera, li romps s'ansa des coll, l'escorxes, l'esmoques, i el faç amb arròs. I, en venir jo a's vespre, el mos empessolam!

—Sí, que has pensat bel diu sa geganta. Així com m'has dit, e-hu faré!

Però aqueis dos beneits se pensaven que En Toni Garriguel'lo tenia ses oreies de fust, allà ont les tenia tan fines i escoltava sempre tan arreu, que no los va perdre ni mitja parauleta, sino que les ho aglapi totes; i ja veureu que va passar.

Lo endemà es gegant se'n anà a guardar s'hort de tarongers, i sa geganta posa sa caldera demunt es fogons, plena d'aigo i comença foc. Obri sa bota, i hi troba en Toni Garriguel'lo tot goixo, amb unes galtes com si les hi haguessen inflades, amb unes cuixes com a borratxel'los, amb uns brassos com a poltrús i amb unes mans tan molsudes que es dits estaven tan aixamplats com ses arpes d'una milana; i es coll no hu vulgueu sebre si n'hi feia de galamó i de rues es clotell.

Quina alegríia que en va tenir sa geganta! Ja'l se menjava amb sa vista.

—Si que hu serà bo, sofregit amb arròs! pensava ella.

—Bonol diu ella. I tant de temps com

éts estat dins sa bota, sense fer brot de feina, bellament me poràs aidar a fer ses feines de la casa!

—Digau que voleu que faça! diu ell.

—Pots bufar an es foc, diu sa geganta. ¡A veure si prest me faç bollir sa caldera!

—¿Bufar an es foc? diu En Toni Garriguel'lo. I ¿que es bufar an es foc?

—¿Que vol dir que es bufar an es foc? diu sa geganta. ¡Veiam si ara no sabrás que es bufar an es foc!

—No vos enfadeu, madoneta! diu En Toni Garriguel'lo. Com es una cosa que no he feta mai, no la sé fer.

—¿I te mare no te feia bufar an es foc? diu sa geganta més de mig enrabada.

—Me feia fer altres feines, diu En Toni Garriguel'lo. Ara si vos e-hi bufásseu una mica, me pareix que n'apendria.

Aquí sa geganta s'agotzona devant es foc i ja es partida a bufar-hi.

I En Toni Garriguel'lo que fa, tot d'una que la veu agotzonada? Agafa una destrala que hi havia allà devora, i li encivella destralada an es bet-coll, i es cap de sa geganta boteix dins es fongous, i allà dins tot se cremà fent-se caliu i cenra.

En Toni Garriguel'lo a les-hores fa bocins d'aquell cos, i e-hu tira tot dins sa caldera, i e-hi aboca també s'arròs, i foc i més foc devall sa caldera!

Com va considerar que ja era cuit es tu-aulem, lleva es foc, escampant es tions ablamats i sa calinera, i ¡cames-tes me valguen! fuig com cent mil llamps perquè es gegant no s'en temés i no l'aglapis.

Corre qui corre, pega a sa vorera de mar, i hi afina una torre tan alta que casi no li veien es cap d'amunt. Veu que n' devalla una corda, i ja es partit a enfilar-s'hi, i ¡per amunt! ¡per amunt!

Com va esser amunt de tot, casi no poria tornar alè.

Es gegant aquell cap-vespre, amb s'ide de sopar d'En Toni Garriguel'lo sofregit amb arròs, s'entregà a ses cases abans de pondre-se es sol.

Troba sa casa buida, no veu Na Margalida-Aina en lloc, no sent una mosca, afina sa gran caldera demunt es foc, s'hi acosta, i tot d'una se pensa-va que seria En Toni Garriguel'lo es sofregit, pero com no va porer trobar en lloc Na Margalida Aina, se'n va a sa caldera i se posa a remolcar s'arròs, i amb ses troçades de carn que hi trobava, aviat va veure que no eren de cap al'lot, sino d'una persona gran, d'una dona; pero, com no hi havia es cap, no poria aclarir qui era tal dona.

Amb això li comencen a entrar sospites de si seria sa seua dona, Na Margalida Aina. D'un vent creia que hu era i d'altre vent creia que no, i aquell caparrot seu prompte va esser una olla de caragols.

I sortí de ses cases com un boig i cridant:

—Margalida Aina! Margalida Aina! ¿Aón éts? ¿Com no'm respons?

I ¿com li havia de respondre sa mesquina si era dins sa caldera sofregida amb s'arròs.

I es gegant correguda d'un vent i correguda de s'altre, crida qui crida:

—Margalida Aina! Margalida Aina! ¿Aón éts? ¿Com no'm respons?

I heu de creure i pensar i pensar i creure que tant va córrer es gegant, que arriba a sa vorera de mar, just allà ont s'alçava aquella torre tan alta que En Toni Garriguel'lo s'hi era enfilat.

Le hi afina es gegant, i li diu:

—Toni Garriguel'lo, ¿aón es Na Margalida Aina?

—¿Que la m'heu dada a guardar? diu s'estornell.

—¿Digue'm aón es o si no te mat! diu es gegant.

—¿O no hi ha més que matar? diu En Toni Garriguel'lo.

—Gran polissó! diu es gegant. ¡Ja éts tu que la m'has llevada des vent! pero jo t'hi llevaré a tu més que de pressa!

Afina aquella corda que devallava de sa torre, i ja es partit a enfilar-s'hi, i per amunt i per amunt.

En Toni Garriguel'lo per això no 's retgirà mica, sino que se va treure un trinxetó que duia sempre dins sa butxaca per un cas de casos; i, com va veure que es gegant ja arribava an

es cap demunt se tot, taia aquella corda, i es gigantot per avall per avall, i va pegar tal esclat que se va fer tot bocins.

I ¿com va devallar llavò En Toni Garriguel'lo d'aquella torre tan alta sense aquella corda per ont ell s'era enfilat?

Això es lo que jo no he pogut aclarir ni enderdallar.

A's dia que hu aclaresca i hu endardell, ja vos ho faré avinent, si Deu ho vol i Maria.

I això es sa rondaia d'En Toni Garriguel'lo. Si vos agrada, menjaula-vos trita, menjaula-vos torrada; i si no us agrada, tiraula dalt sa teulada.

JORDI DES RECÓ.
Roma, 22 de juliol de 1913

Lo del Marroc

Fa una mesada que ses kábiles de devers Tetuan i Larache van alçures ferm contra Espanya i los sab massa greu haver-mos d'estar subjectes; no hi poren consentir que l'Espanya els haja de comandar. Per això han atacades diferents voltes ses nostres posicions amb gran furia; pero es nostro exèrcit els ha rebroxtats victoriosament i els ha donat una mala fi d'aglapides i d'encalços, arrosant los de casta forta. Es una gent molt repelencia, mal-plasent, dastre, tudosa, que no vol polítix ni fre, ni vol estar subjecte a negú, en no esser a la força. E's africans son així.

Aqueixa mica de grerra que Espanya ara ha de fer an el Marroc era inevitable; un país com aquell no se somet a un règim de civilisació i de orde assetsuaixi; es genit revoltós que te ren es sarrains, no'ls ho comporta.

De manera que no hi ha altre remei que calçarlos just i pitjar-los es tascó i fer-los fer bonda a la força, amb lo qual los farem un bé, porque es lo que ells necessiten: una mà forta que els-e faça llaurar dret i els encivell troncada en treure un peu des sole. No hi ha altra manera de dominar i d'adondar un país seutvatge com es aquell i que, posat a ses portes de ses nacions civilisades, no té dret a fer vida seutvatge, porque tal vida no s'atvé amb sa vida civilisada, i es aqueixa i no aquella sa que pertoca a s'home.

Per això l'Espanya amb sa mica de guerra que ara fa an el Marroc, compleix un dever humanitari, fa una bona obra de civilisació.

Es que fan un paper tristíssim i vergonyós en tot això son es socialistes i anarquistes i sa major part de republicans, que, antipatriotes com son, quant se va moure això de que Espanya ocupàs sa banda nord del Marroc, se declararen en contra, i amenaçarea de mil maneres es Govern d'Espanya dient que en via neguna permetrien s'acció militar d'Espanya an el Marroc i que a's dia que es Govern hi enviàs cap soldat ni cap canó, ells s'alçarien i enviarien a fregir ous de lloc es Govern i sa Monarquia, jurant i perjurant que es s'aturarien que Espanya desaparàs cap fusell ni cap canó an el Marroc.

I ¿an-e que se son reduïdes tantes de amenaces, A paraules a llengo.

Se'n songordats com de caure socialistes, anarquistes i republicans de moure un peu contra s'acció militar d'Espanya an el Marroc, només han moguda sa llengo. No serveixen per altra cosa, en no esser per esbutzar pansibuidar plats plens de concert bon i botelles plenes de bon suc. Per això si que en volen amb qui alena.

Essolbaul

Amb molt de gust publicam aqueixa carta que hem rebuda i pregam es nostros lectors que facen lo que puguen per lo que tal carta demana, que serà una bona obra.

Señor Director de «LA AURORA».
Manacor.

Muy Señor mio y de mi consideración más distinguida: Mucho le agradeceré dé cabida en las columnas de su periódico a la siguiente carta, dan-

dose por su atención las más expresivas gracias.

«Madrid a 2 de Julio de 1913.—Excelentísima Señora Doña Mercedes Manzanares de Molins.—Muy distinguida Señora mia: Reanudadas desgraciadamente las operaciones militares por nuestro ejército en el territorio africano y habiendo perdido la vida muchos de aquellos valerosos soldados, llevando el desconsuelo una vez más a tanto hogares en donde en vano esperarán ya al ser querido, hondamente preocupada a esta Junta Central de la cual es Presidenta S. M. la Reina Doña M.ª Victoria (q. D. g.) lo de si con los fondos existentes podremos acudir a consolar a tantas afligidas familias que seguramente si tienen noticia de esta Asociación, estarán ya esperando el donativo que alivie algo su pesar. Con tal motivo, tengo el gusto de dirigirme a V. para rogarla, no que abran nueva suscripción por considerario moralmente imposible, sino que admitan los donativos que alguen, en vista de estas circunstancias tuviera la espontaneidad de entregarles, esperando lo notifique así a las Juntas dependientes de esa Región.—Aprovechando esta ocasión se reitira de V. muy atenta y afma. a. s. s. q. b. s. m.—La Condesa de Torre-Arias. Secretaria.»

No tengo reparo en acudir a V. señor Director, por ser la prensa la que mejor secundó siempre las obras benéficas que se realizan, y en esta ocasión percatado el público de la abnegación valor y sacrificio demostrado por el ejército que combate por el honor de la Patria y de las necesidades que lo afligen, en el caso de poder cooperar a obra tan humanitaria le suplico haga saber que las cantidades que se sirvan mandar lo hagan a esa Administración o a la Tesorera de esta Junta Regional Doña María Lavinia Boothby de Nouvilas (Rambla del Carmen n.º 40) de 10 a 13, dándose a conocer por la prensa y cuando se termine la recaudación las cantidades remitidas.

Así como no se agota la sangre que derraman los hijos de España tampoco se agota la caridad de sus compatriotas siendo los deseos de las Juntas formadas para socorrer a los desvalidos por la guerra, de que las cantidades que se ofrezcan lo sean sin compromisos de ningún género por lo que no nos dirigimos a asociación ni a persona alguna determinada.

Por el señalado favor que me dispensa doyle expresivas gracias siendo de V. muy att.º. q. s. m. b.

Mercedes Manzanares de Molins
Palma 30-7-13

Secció local

Se prepara una bona festa de St. Domingo i serà dilluns ¡Hala manacorin! que aqueix Sant s'ho mereix tot!

Sa festa des Port va anar beníssim. A les set va partir de la vila s'acompanyament amb el Santíssim que el duien dins es carruatge de D. Francesc Riera Conies, acompanyant-lo trenta tres altres carruatges. Arribats an es Port, cantà l'ofici el Rt. Sr. Rector, predicà Mn. Antoni Servera i sa música corregué a compte de sa capella que Mn. Aleix Muntaner dirigeix. A's cap-vespre hi hagué processó amb el Santíssim, que rodà per un parei de carrers, anant-hi es nostro Magnífic Ajuntament, ocupant lloc de preferència es nostros amics don Juan Amer i Servera i es Diputat a Corts D. Juan Valenzuela. Aviat se farà sa bendició de ses fonts de batis-me, d'un eibori per donar la comunió, i altres ornaments sagrats que diuen que D. Juan Amer regala a sa nova església Vicarial des Port.

Sa festa de s'església de ses Sirventes de Sta. la Família va resultar molt llúida; tot va estar molt avengut: es cantadors i es predicador, que hu feren de primera. Llástima que no hi cabés tota sa gent que hi anava. Molts ja no hi pogueren entrar porque era tot ple. Feu sa bendició i cantà l'ofici lo M. I. Sr. Mn. Mateu Rotger, Canonge de la Seu i predicà Mn. Andreu Pont, Rector de Lluçmajor.